

Geczkóék golgotája

SULYOK LÁSZLÓ

Az ifjú pár kissé megilletődve, de bizakodva tekint a fényképezőgép lenszéjébe. Szokványos esküvői felvétel a '40-es évek végéről. A vőlegény arca ragyog, keskeny ajka visszafogott mosolyt rejteget, büszkén feszít a párja mellett. A menyasszony arckifejezése határozottan komoly. Mintha előre megsejtene valamit a jövőből, valami retteneteset és helyrehozhatatlant. Bár lehet, hogy ezt csak utólag belemagyarázzuk. Mert a képen mégiscsak idilli az együttlét; olyan, amilyennek ilyenkor illik. Hisz szerelem volt az, ami összefonta és egybefűzte a fiatalokat, bármit gondol vagy mond is róla az emlékezet. Geczkó István gépkocsivezető lobbanékony, hirtelen természetű ember volt, aki kérdőre vonta és rendre utasította a terménybegyűjtőt is. Ezért aztán számára nem adatott kegyelem. A három kisgyermek édesapját 1957. május 6-án, az ítélet kihirdetése után azonnal kivégezték, kocsikísérőjével s egyben sógorával, Alapi Lászlóval együtt.

A „pásztói hídrobbantók” őrizetbe vételének napját mintha időzítették volna: a rendőrség április 23-án, az akkori húsvéthétfőt követő kedden vette őrizetbe mindegyiküket. A környékbeli néphagyomány szerint ezen a napon locsolkodnak a lányok, más szóval: ugyanolyan fesztelen, vidám nap, mint az előző. Így indult a hídrobbantók számára is, délutánra azonban számukra a nap rémálommá változott: a rendőrök a nyomukba értek, és az öt férfi este már nem is a megszokott fekhelyén, sőt nem is ágyban és párnák közt hajtotta álomra a fejét. Ha egyáltalán tudtak aludni azon az éjszakán; ha egyáltalán hagyták őket aludni...

Geczkó István és társai perének vádiratát forgatjuk. Belelapozva máris benne vagyunk a pásztói vasúti hídrobbantás történetének a sűrűjében.

„I. Geczkó István polgári egyén... II. Alapi László polgári egyén... III. Kelemen Károly p. e... IV. Kiss Antal p. e... V. Tóth Miklós p. e... terhelteket az 1956. évi 28. sz. tvr. 4. § /2/ bekezdése alapján, a BHÓ. 33. pont /1/ bekezdésében felvett robbanóanyaggal való visszaélés bűntette, továbbá Kelemen Károlyt és Tóth Miklóst még a BHÓ. 34. pont /1/ bekezdésébe felvett fegyver- és lőszerrejtegetés bűntette miatt a Katonai Bíróság mint rögtönítélő bíróság elé állítom a következő tényállás alapján:

Terheltek 1956. december 5-én 22 h körül a mátraszőlősi mészköbányából tehergépkocsival Pásztóra szállítottak kb. 40 kg paxit robbanóanyagot és a robbantáshoz szükséges 370 db gyutacsot és nagyobb mennyiségű gyújtózsínort. A robbanóanyagot lényegében rablás útján szerezték meg. A helyszínen Tóth Miklós fegyverrel jelent meg.

A robbanóanyagot Geczkó István terhelt pásztói lakásának pincéjében, a gyújtózsínort és a gyutacsokat pedig Tóth Miklós lakásán rejtették el. Erről minden terheltnek tudomása volt. A robbanóanyagot a gyújtózsínórral és a gyutacsokkal együtt azért szerezték meg, mert az volt a céljuk, hogy felrobbantják a Pásztó és Szurdokpüspöki állomások közötti vasúti hidat. A híd felrobbantásával az volt a céljuk, hogy megbénítsák a személy- és teherforgalmat, hogy ezzel akadályozzák a rendes termelőmunkára való áttérést. A vasúti híd felrobbantásáról, illetve annak tervéről valamennyi terhelt tudomással bírt.

A vasúti hidat – előzetes megbeszélés alapján – Geczkó István és Kiss Antal 1956. december 8-án este 23 óra körül robbantotta fel a robbanóanyag egy részével. Ennek következtében a híd megrongálódott; a személyforgalom csak átszállással volt biztosítható, míg a teherforgalom két napon át teljesen szünetelt. A robbantással a hídban okozott kár kb. 7.000 Ft.

A híd felrobbantását Geczkó és Kiss közölték a terheltekkel.

A megmaradt robbanóanyagot 1956. december 9-e után továbbra is Geczkó István pásztói lakásában a pincében rejtegették, a robbantáshoz szükséges gyutacsot és gyújtózsínort pedig Tóth Miklós lakásán rejtette el. Erről még december 11-e után is valamennyi terheltnek tudomása volt. (E dátum azért fontos, mert a 1956: 28. számú elnöki tanácsi törvényerejű rendelet ezen a napon vezette be a rögtönítélő bírászkodást az engedély nélküli fegyvertartás, s az ezzel elkövetett gyilkosság, rablás, fosztogatás stb. bűntetteire. A rögtönítélő bírászkodást 1957. november 13-án szüntették meg. – S. L.) Fentieken kívül Kelemen Károly Tóth Miklóssal 1956 végén Pásztó község határában 1 db céllövőpuskát elrejtettek a szőlőben. A puskát Kelemen 1957. április közepén a szőlőből magához vette, és a lakásán elrejtette. A puska zárdugattyúját és 150 db, a puskához való lőszer Tóth Miklós rejtette el a lakásán.

A rendőrség 1956. április 23-án Geczkó István és Tóth Miklós lakásán házkutatást tartott. Geczkó lakásán többek között a következő tárgyakat találták elő. Geczkó lakásán: 1 db faládában, 5 csomagban összesen 25 kg paxit robbanóanyagot, Tóth Miklós lakásán: 266 db bányagyutacsot, 30 m gyújtózsínort, 165 db kispuskalőszert, 1 db géppisztolytöltényt, 1 db céllövőpuska-zárdugattyút. Ugyanezen a napon találta meg a rendőrség Kelemen Károly lakásának végében egy kályhacsőben elrejtve a céllövőpuskát, amelyhez a zárdugattyút Tóth Miklós rejtegette a lakásán.

Terheltek bűnösségüket beismerik, és ezt a bűnjelként lefoglalt tárgyi bizonyítékok is bizonyítják.

A bíróság elé állítom: Terheltként: ... (És a katonai ügyész felsorolja az öt nevet. – S. L.) Tanúként: 1/ Csohány István p. e-t, 2/ Koczka Pál, 3/ Ozsvárt Barna r. ny. szds-t, 4/ Nagy Béla r. ny. hdgy-ot, 5/ Szabó József p. e-t, 6/ Bodó Ferenc p. e-t, 7/ Sándor József p. e. pályamestert.

Csat: naplózott iratok + bűnjelek." Az aláírás: Zámbo Gyula alezredes, a katonai ügyészség vezetője.

A Budapesti Katonai Ügyészség 1957. május 3-án kelt vádiratát csaknem teljes terjedelmében és szó szerint idéztük. Mindössze a túlságosan feltűnő nyelvhelyességi és helyesírási hibákat javítottuk ki.

A házassági anyakönyvi kivonat adatai szerint Geczkó István Pásztó községben, 1926. szeptember 4-én született, Geczkó József és Juhász Erzsébet gyermekeként; Zeke Erzsébet ugyancsak Pásztón látta meg a napvilágot, 1930. március 19-én, szüleit Zeke Istvánnak és Illés Erzsébetnek hívták; házasságot 1949. június 18-án kötöttek. De a törvény és az egyház szentesítette kapcsolatban igazán még meg sem melegendhettek, mert az ifjú férjet jó két hét múlva behívták katonának. Tényleges honvédelmi szolgálatát 1951. október 30-áig teljesítette Budapesten, a Tüzér úti katonai iskola kötelékében. Leszerelése után is gépkocsivezető maradt, az AKÖV salgótarjáni vállalatánál helyezkedett el. Teherautót vezetett.

A fiatalok 1956-ban kezdhették el közös fészük építését. Akkorra jutottak ideig. Amikor jeges árvíz sújtotta az országot, és a politikában is valamiféle erjedés kezdődött, ami hónapról hónapra erősödött. A fiataloknak különben már nagy szükségük volt az önálló családi házra, hiszen egymás után jöttek a gyerekek, ők pedig hol albérletben, hol a férfi szüleinek a lakásában szorongtak. Aki csak hadra fogható volt a családban, mindenki segített. A közös munka, a három apró gyermek akkoriban jól összeboronálta az egyébként egymástól több – és nem elhanyagolható – szempontból is különböző Zeke és Geczkó családot. Félig készült el a ház, míg élt a férj, a megálmódója és a megterveztetője. Tehát a mostani házban ő soha nem lakott. Mai állapota az asszonyt dicséri. Itt beszélgetünk. Egy, a kor ízlése szerint épült kockaház ez, mely a maga idejében korszerűnek

számított. Van verandája, ahonnan egy hosszú folyosó nyílik befelé, abból pedig a helyiségek, a konyha az éléskamrával, a két szoba, illetve a fürdőszoba a vízóblítékes vécével. Nagy, kényelmes ház, megfelelő volna egy sokgyermekes család számára is. Egy embernek azonban sok, jórészt haszontalan építmény. A gyerekek régen kirepültek.

Pásztó, Kossuth út 63. Elhasználódott, megkopott bútorok között ülünk Geczkó István özvegyével. *(A Geczkó nevet nagyon sokan rövid o-val ejtik, amiből arra következtethetünk, hogy a név szláv eredetű. Következésképpen Geczkónak ejti az egykori feleség is.)* Tél uralkodik most a Mátra alján, de nagy zimankóról nem beszélhetünk. S ezen már meg sem ütközünk a klímaváltozás korában, tudjuk, hogy a való világban összezsúsznak az évszakok. Az özvegy spórol a gázzal, a házból csak két helyiséget fűt. A hosszú folyosó végén, a kisebb szobában, ahol nappalait és éjszakáit tölti, 20 Celsius-fok az állandó hőmérséklet. A hőmérőt folyamatosan ellenőrzi, és ha szükségét érzi, akkor csavar egyet a konvektor gombjain, lefelé vagy felfelé, ahogyan a hőérzete kívánja.

Tragikus sorsú férjéről, valamint az apa nélkül maradt család évtizedeiről lassan szaporodnak közöttünk a mondatok. A nyolcvanhárom éves özvegy már nem olyan beszédes és vidám, mint egykoron volt. Szaggatottan, nagy szünetekkel beszél. Elszállt fölötte az idő, no meg el is vették a kedvét a csevegéstől, igencsak korán és alaposan, még a megtorlások elején. Pedig igazán cserfes, életre való teremtés volt, mondják az ismerősei, amit maga sem tagad.

Az évtizedek óta ízületeivel bajlódó asszony nélkülözhetetlen támaszait, a két járóbotot félreteresi, becsúztatja a szekrény és a fal találkozási pontjának szűk részébe. Most nincs rájuk szüksége. Az ágy fölötti falfelületet a hagyományos ízlés szerint készült és felszögelt családi fényképek foglalják el. A csipkével terített asztalon vallásos kegytárgyak, ajándékok. Búcsújáró helyeken szoktunk vásárolni ehhez hasonló apróságokat, például a közeli Mátraverebély–Szentkúton, amely pár éve nemzeti kegyhely.

Az emlékképek mellett korabeli okmányok és újságcikkek állnak a rendelkezésünkre. Ezekkel együtt lesz a történet kerek és egész.

– *Férje rendkívüli tetteket hajtott végre 1956 decemberének elején, amint arról a katonai ügyész vádiratában olvashattunk, és határozottan politikai indíttatásból. Mit tudott az említett cselekményekről?*

– Semmit nem tudtam... A világon semmit... Én nem jártam sehova. Anyu beteg volt, megvolt már a három gyerek... Közülük kettőt, a két nagyobbbat reggelről bevitettem az óvodába, csak ennyit mentem ki... Rájuk mostam, főztem, takarítottam. Az embernek járni kellett, mint a motollának... Arról sem tudtam, hogy kint jártak a szőlősi mészkőbányában, meg hogy mi van a pincében...

– *Hihetetlennek hangzik, amit mond.*

– Nézze, én még azt sem tudtam, hogy a faluban a szobrot ledöntötték... Tudja, mikor... a forradalom alatt... A szovjet emlékművet... Pedig közel laktunk hozzá... Most is abban a házban lakom... Csak láttam a tömeget az úton: hömpölygött. Honnan jön ez a rengeteg ember? – kérdeztem. Hát most döntötték le a szobrot, mondta valaki. Jaj, gondoltam, de jó, hogy az uramék nem voltak ott. Semmi más nem hiányozna nekünk... És látja, ő meg ezt csinálta?...

– *Hazafias tettnek szánták a cselekedetüket – bár ez nincs benne a vádiratban. A Kövicses-patak vasúti hídjának a felrobbantásával akarták megakadályozni a salgótarjáni sortűz után összefogdosott forradalmároknak a Szovjetunióba történő elhurcolását, amint azt Tóth Miklós és Kelemen Károly is elmondta nekem.*

– Ezt gondolták? Elhiszem. De látja, mi lett a vége...

– *A rendőrök a pincében megtalálták a robbanóanyagot. Kik végezték a házkutatást?*

– Nem tudom, nem voltam itthon... Az anyósoméknál a kisgyereket szoptattam, hét hónapos volt. Úgy jött értem Kocsis Laci, egy Senki Bangyi... Nagy ember lett belőle. Amilyen koldus volt, olyan nagy embernek tette magát... Sanyinkkal járt iskolába... Egyszer eljött hozzánk, édesanyám utána figyelmeztette is a bátyámat: Fiam, ha még egyszer vendéget hozol, te sem kapsz enni; vagyunk mi elegen. Nem is jött többet, nem engedte anyu... Nekem sem volt barátnőm, csak az utcabeliek. Velük játszottam, meg mászkáltunk ide-oda. Ők jártak hozzánk, a portánkra, a lányok. Mert nálunk legények voltak... De térjek vissza a kérdéséhez, igaz-e?... No, amikor már én is odaértem az épülő házhoz, lementem a pincébe. Akkor már ott volt az Ozsvárt rendőr... Tarjánban lakik...(Kelemen Károly, a harmadrendű vádlott említette egy salgótarjáni, piaci beszélgetésünk alkalmával, mert jövedelmét kiegészítendő piacozott, hogy Ozsvárt Barna, amikor ez az eset szóba került, mindig a mellét verte, hangoztatva, hogy ő nyomozta ki ezt a „piszkos” ügyet. A család egyébként annyira félt ettől a témától még 2000 nyarán is, hogy Kelemen Károly korábbi beleegyezését megmásítva – hogy magnós beszélgetést készítünk –, nem engedett be a portájára, bezárkózott. Csengetni nem lehetett, ezért zörögtem, és a ház előtt váraкоztam, hátha kinyitják a kaput. De senki és semmi nem mozdult. Már majdnem ráuntam a váraкоzásra, amikor megérkezett – mint később kiderült harmadik, egyben utolsó gyermeke, egy bűbájos fiatalasszony a férjével –, és a hátukon bejutottam. De csak az udvarra. Tovább nem. Kelemen Károlyné ugyanis kijött a házból, és beljebb nem engedett. Mondhattam bármit. Ne ártsa bele magát maga se! – figyelmeztetett végül, és visszament oda, ahonnan jött. Közben a férje még csak nem is mutatkozott. Ez az eset újra csak azt a korábbi keserű felismerésemet erősítette meg, hogy az

állampolgárok lelki megnyomorításában is mestermunkát végeztek mind a Rákosi-, mind a Kádár-rendszer állambiztonsági, rendészeti szervei. Kelemen Károly csak jóval később, 2010. február közepén tudta elszánni magát a nyilvános megszólalásra. Pásztón Bottyán Zoltán nyugalmazott gimnáziumi igazgató, a Magyarok Világszövetsége Nógrád megyei elnöke szervezte azt a visszaemlékezés-sorozatot, amelyben 1956 helyi szemtanúi elevenítették fel élményeiket és tapasztalataikat egy videokamera előtt. A város polgármesterének, Sisák Imrének sikerült meggyőznie az idős embert, aki magára vállalta azt is, hogy személygépkocsijával háztól házig hozza és viszi.) Meg ott volt Harsányi... Lejött volna Maris néni is, az anyósom testvére, de nem tudott lemászni. Az ura viszont, Feri bácsi, lejött... Akkor az Ozsvárt is azt kérdezte tőlem, amit maga: Tényleg nem gondolta, hogy mi van odalent?... Nem gondoltam, feleltem neki... Honnan gondoltam volna? Miért?... Aznap voltam ugyan lent ácskapcsokért, mert folyt az építkezés, de nem vettem észre semmi különösét. Illetve csak az tűnt fel, hogy a zár nem úgy áll, mármint a lakat, mint ahogy mi lezártuk Pityuval. Említettem is az uramnak, de ő csak annyit felelt, ugyan már, képzelődsz, azt hiszed, mindenki olyan tolvaj, mint mi.

– Ozsvárt Barna rendőr nyomozó százados neve szerepel a peranyagban, őt ismerjük. De a Harsányi nevezetű férfit nem... Ki volt ez az ember?

– Mindjárt megmondom, várjon csak!... Akkor tudtam meg róla többet, amikor már dolgoztam, a ktsz-nél... Ott kérdezte tőlem Nagy Pista, az egyik főnök, ki magának ez a Harsányi... Hát ki lenne?! Az unokatestvéremnek a veje... Azt mondja erre a főnök: az mindent mondott nekünk a maga uráról, csak jót nem... No de már megint eltértem...

– Nem tért el, én kérdeztem... Folytassa, kérem!

– Szóval hallottam azt is így-úgy, fél füllel, hogy a Tóth Miklós állandóan azt hajtogatta, csak a felesége meg ne tudja, csak a felesége meg ne tudja, mert akkor végünk lesz... Tudja, ki a Tóth Miklós?... Az egyik elítélt... De hogy mit ne tudjak meg, mitől lesz végük nekik, ha én megtudom, arra nem gondoltam... Ez a beszéd engem nem érdekelt, nem tulajdonítottam neki fontosságot... A hídrobbantásról is csak akkor értesültem, mint mondtam, amikor este eljöttek a rendőrök a robbanóanyagért... Először fönt keresték az anyósoméknál, a Hősök útján, a krumpilis gödörben, de ott nem találták. Azután jöttek le hozzánk... Pityut is innen vitték el... Csak a félkabátját vette magára, abban ment el...

Mindezt már különösebb érzelem nélkül, tárgyilagos egyszerűséggel idézi fel. Hát igen, az idő, az ötven esztendőnél is nagyobb idő, amely eltelt azóta! Csak akkor válik gúnyossá, olykor ellenségessé a hangja, amikor olyan személy kerül a történetbe, akit hibáztat, éppen ezért megvet, sorsának szerencsétlen alakulásáért.

– Látom, hogy őszintén beszél, és megértem... De azért... nem hagy

nyugton a gondolat... valaki... a tágabb családban... csak tudhatott valamit a robbanóanyagokról meg a hídrobbantásról. Mit gondol erről?

– Mit gondolok, mit gondolok? Mintha érdekes lenne... Nem változtat az már semmin... Mit válaszoljak erre?... Mit, no?... Az anyja tudhatott valamit.

– *Éspedig?*

– Hogy honnan gondolom?... Onnan, hogy amikor Pityuért jöttek a rendőrök, az anyósom nagyon megijedt, és mindjárt azt kiáltotta: Jaj, a robbanóanyag!... Milyen robbanóanyag? – kérdeztem is tőle, mert én nem értettem... Jaj, ott van lent a pincében, mondta, gyere gyorsan, elvisszük! Nem megyek én, feleltem... Mert a kisgyerek még kicsi volt. Szoptattam, ugye, mikor elmentek a rendőrök... De mi lesz a gyerekekkel? – kérdezte erre. Ha valami bajuk lesz, ő felakasztja magát... Akkor se megyek, makacsoltam meg magam. Ha eddig megtartotta magában ezt a dolgot, gondoltam, tartsa meg továbbra is... – *És mintha igazolást várna tőlem, vagy tudj' Isten mit, hogy helyesen cselekedett, egy mondattal kommentálja az esetet: – Amelyik kutya ugat, az nem harap.*

– *Hát igen, így tartja a magyar ember... De nyilván azon maga is elgondolkodott, hogy a férje miért tette azt, amit tett? A rendőrségi és a bírósági iratokban azt olvashatjuk, hogy Geczko István úgy gondolta – természetesen a társaival együtt –, hogy most már neki is tennie kell valamit a letartóztatott forradalmárokért és szabadságharcosokért. Nos, miért tehette azt, amit tett?*

– Mit tudom én... Nem tudom, ha agyonütnek sem. Csak ismételtetni tudom magam: az uram semmit nem mesélt nekem. Asszony voltam, anya voltam, ott volt a három gyerek. Adott ez elég munkát meg gondot nekem. – *Majd valami okból, váratlanul, gondolatot vált:* – De ha ivott, akkor vége volt az uramnak... Nem úgy Kiss Antinak, aki vele volt a robbantáskor. Az józan ember volt. Motoron járt, egy pohár bort nem fogadott el. Szurdokpüspökiből nősült, most újra Apcon él, odavalósi... Egyedül ő él már csak, ahogy én tudom... Ja, meg Kelemen Karcsi. Az itt lakik nem messze tőlünk, pár száz méterre, a vasúti átjáró felé. Onnan nincs messze a Kövicses patak hídja, amit felrobbantottak...

– *Mit szeretett inni a férje?*

– A bort szerette... A pálinkát nem. A sört sem itta... De az nem is nagyon volt akkor... Előfordult, hogy későn jött haza, és akkor reggel annyira kellett neki mondani, Pityu, keljél már, keljél már, menned kell, menned kell... Ha ivott, mindenki jó volt neki, csak én nem... A bátyámék nem is szerették... Durva volt, amikor ivott... Ilyen volt a természete.

– *Mégis beleszeretett. Szült neki két kislányt és egy kisfiút. Mit kedvelt meg rajta?*

– Volt valami szelíd mosoly az arcán – *feleli kicsit tétován, kicsit bizonytalanul.* – Azt szerettem meg... Nézze meg, itt a fényképe... Látja?...

Nagyon tudott csicseregni... Amikor fogságból hazajött, már nagyon szépen tudott beszélni. Nem parasztosan, mint mi.

– *Fogságból jött haza?*

– Abból bizony... De az én uram azt is elfelejtette nekem elmondani... Csak később tudtam meg, a rendszerváltáskor. És akkor ketten igazolták is ezt az időszakot. – *Mutatja a jegyzőkönyvet, amely még a pásztói városi tanács hatósági osztályának a hivatalos helyiségében 1990. március 9-én született. Lőrík László és Juhász János nyilatkozattevők anyagi, erkölcsi és büntetőjogi felelősségük tudatában kijelentették, hogy Geczko István, Hősök útja 27. szám alatti lakossal együtt voltak hadifogságban, 1944. november 1-jétől 1946. október 4-ig az angliai Kirkanban.* – Így nyugdíj-kiegészítést kaptam.

– *Nagyon fiatal volt akkor még a férje, katona nem lehetett. Levente volt?*

– Biztosan... Kivitték őket '44-ben. Ennyi... Slussz... A bátyám is oda volt... Akit a bánya leütött... Tudja, 1959-ben... Nagybátyonban... Az újság is megírta. Halálos baleset. – *Majd váratlanul témát vált megint:* – Tudja, hogy ismertem meg az uramat?

– *Nem tudom...*

– Nagyon tetszett a barátnőmnek... Mert voltak ők valahol szüretelni egyszer, együtt, egy helyen... Mondja aztán itthon a barátnőm, hogy ő még ilyen szép szavú emberrel nem beszélt. Várjál, mondom, majd megfogom neked... Hát olyan voltam, mint a tűz. Ahhoz voltam hozzászokva...

– *Nyilván azért, mert a testvérbátyjai kényeztették.*

– Ááá... nem volt az szokásban akkor... De nem is nagyon volt mivel kényeztetni. Szegények voltunk... Meg akkor másképpen gondolkodtunk... Elment például az öregebb bátyám Pestre, hogy szakmát tanul, de nem tanult, hanem dolgozott. Nem a családnak... saját zsebre. Emlékszem, szegény édesapa mondta is, nem tudom, mit csinál az a gyerek, sokba van; gyorsan elfogy neki az a kenyér, ami nekünk itthon négyünknek elég... Hát persze, hogy gyorsan elfogyott. Később tudtam meg, hogy ott voltak vele Pesten az unokatestvérei: Klári, Jani, Annus... Most ebből gondolhatja, ha ők négyen leültek az asztalhoz, akkor meddig tartott az a kenyér...

– *Hát nem sokáig, az biztos... De térjünk vissza a férjéhez! Hogyan „fogta meg”?*

– Egyszer az utcán sétáltunk, és fésűt kértem tőle... A hajam föl volt csavarva, hát hogy kellett volna abba fésű! Minek. De ő nem kapcsolt... Meg az unokatestvéreivel is rendszeresen beszélgettem. Arcról mindenkit ismertem... Meg valamikor libát is őriztünk együtt vele, Pityuval... A földre csak akkor mehettem dolgozni, amikor betöltöttem a tizennegyedik évemet. Akkor voltunk napszámában, ő is, meg én is, a Zeke Csucsínál... Meg cukorrépat ültettünk... Én csak itthon, Pásztón jártam napszamba, de őt leküldték a szülei az Alföldre is. A pénzért... Amikor már komolyan járt

hozzám, leküldték két hétre, hogy majd elfelejt engem... Nem felejtett el... A nagynénim abban az utcában lakott, ahol ők, elmentem a nénikémékhez segíteni, lekvárt főzni. Talákoztam Pityuval. Ne félj semmit, jövök én haza, nem az lesz itt, amit ők akarnak, mondta nekem.

– *Miért akarták a férje szülei, hogy elfelejtse magát?*

– Mert azt akarták, hogy a Zsíros Bözsit vegye el... De hogyha nem kellett neki...

– *Logikus. Na, de a fejlemények nem rontották meg a barátnőjével való barátságukat? Arra gondolok, hogy végül mégsem neki fogta meg a szép szavú embert?*

– A barátnőm nem haragudott érte, hogy engem választott... No, szerbusztok, megyek, mondta mindig, amikor találkoztunk, mert látta, hogy mi Pityuval már nevetünk egymásra... Pityu rajtam ragadt... Nem lehetett tőle megszabadulni... Huszonhárom hónapig udvarolt nekem... Szép lagzit szeretett volna. El is ment pénzt keresni, Szöllősi Pista bácsiékhoz meg sokfelé. Mégsem csináltak neki lagzit a szülei... a család... Emiatt aztán otthon kiütötte a csapat a hordóból, mérgében, és azt mondta, no, nesze, most már igyál, igyál bort, ha nem lesz lagzi...

– *Ez a csalódott, elkeseredett ember tipikusnak tekinthető reakciója. Fájt neki, ami történt. Ennek ellenére, mások elbeszéléséből tudom, nagyon szerette a szüleit és a két lánytestvérét. Úgy, mint a régiek. Abban az időben sokkal összetartóbbak voltak a családok, az emberek. Az iratokból emlékszem arra, hogy a család védelmében bonyolódott összetűzésbe a helyi tanács hivatal ügyintézőjével, az adóösszeíró, illetve adóbeszedő hivatalnokkal is...*

– Elmondom én magának... Tudja, hogy volt az?... Az uram éjszakás volt, és bedöglött a kocsija. Hazaugrott, és ott találta a két fiatal végrehajtott a portán; erre nekik ment, mit keresnek ott... Le akarják seperni a padlást?!... Mert a családját tényleg nagyon szerette. (A történet felidézésekor megszólja nála fiatalabb sógornőjét; magakellető volt mindig, tartja róla. S hogy igazát még inkább alátámassza, újabb történetet mesél el a rokon fiatalasszony kacérságáról. Ki tudja, mi igaz ebből, mi nem. Mennyi a valós alapja, mennyi a képzelgés benne? Csak azt tudjuk, hogy a két família között először akkor vált feszültté a viszony, amikor a tehetősebb Geczko fiú udvarolni kezdett a szegény lánynak, és nem a számára kiszemelt jobb módú lányt vette feleségül, ahogy azt mindig is elvárták a hagyományos paraszti családban. Második alkalommal pedig a két asszony már hosszú évekig állt haragban egymással, beszélő viszonyban sem voltak. Ekkor a gyűlölködés kirobbantója egy elmulasztott esküvői meghívás volt, folyamatos táplálója pedig a pletyka, a kölcsönös vádaskodás. Geczko István gyermekei – akiknek a kacérsággal vádolt sógornő a keresztanyjuk – szerencsére kimaradtak ebből az áldatlan szóháborúból, az idegölő lélektani

hadviselésből. Csak 2001 tavaszán fordult a kocka, és az immáron idős asszonyok békét kötöttek. Mégiscsak így van ez rendjén; miért adnának kárörömrre okot továbbra is az ellenségeiknek? Mindeközben az özvegy máig nem igazán elnéző az apósával és az anyósával szemben. Az „öreg” úgy festi le, mint valamiféle pásztói Turi Danit, akit Móricz Zsigmond Sárarany című regényéből ismerhetünk. Anyósát pedig úgy állítja be, mintha falazott volna a lányának bizonyos alkalmakkor. Persze nem azért írom le mindezeket, hogy újabb vizsályokat szítsak. Véletlenül sem szeretném. Csak érzékeltetni kívántam, milyen az élet, milyen a sors, milyenné válhat egy szoros kötelék, ha abba a politika is beavatkozik. – Egyébként interjút készítettem a sógornővel, született Geczko Erzsébettel is, aki az adóügyes történetben egyetlen hivatalnokról tett említést. Elmesélte, hogy a bátyja alaposan elagyabugyálta a basáskodó beszolgáltatási végrehajtót. Ezért a tettéért öt hónap börtönbüntetést kapott, amelyet le is töltött.)

– A Geczko család végül belenyugodott a házasságukba. Hol laktak az esküvő után?

– Itt is, meg ott is... a szülőknél, meg albérletben. Laktunk olyan földes szobában, hogy feljött benne a vakondok... Az albérletünk ott volt a polgári iskolával szemben. Oda rossz emlékek fűznek. Egy piszkos boszorkány lakott mellettünk... Egyszer nyitotta az ajtót, de nem jött be senki... Biztosan megint részeg, gondoltam magamban... Félt az ember, ugye, nem mertem semmit csinálni... Katika, te vagy? – szoltam ki. Csend. Gyere be, mondom, van itt minden, gatyamadzag, nyújtófa, élve nem mégy ki innen. De nem jött be, hál' istennek... Mert megmondta a Brezdán Jóska... Az volt a Katika testvérenek a fia, ott lakott ő is. Mi az első, ő a hátsó szobában, a konyhát meg közösen használtuk, ott főztem... Csak be ne tudjon menni magához, mert akkor magának vége lesz... És képzelje, egyszer anya jött hozzánk, a Katika meg bejött vele a szobába. A sarokban ott a tyúk, elültetve huszonegy tojáson. De a tojásokból végül nem kelt ki csak egyetlenegy, a többi megzapult. Nagyon elfogott akkor a keserűség és a düh. No, Katika, szitkozódtam, ha megbasztad a húszat, baszd meg a huszonegyediket is!... Boszorkány volt, az biztos.

– Ne mondjon ilyet! Hisz már Könyves Kálmán királyunk megmondta, kilencszáz évvel ezelőtt, hogy boszorkányok nincsenek...

– Pedig ez a Katika boszorkány volt, úgy higgye el! Romlást hozott ránk... Bekapcsoltuk a táskarádiót, csakhogy ne halljuk, de ő mondta a magáét, hogy majd lesz itt még sírás is... A férjemet biztos, hogy megrontotta... Meg bizony... Azért csinált ilyet.

– A pásztói vasúti hídrobantók perének másik kivégzett vádlottja, Alapi László, aki férjének volt a kocsikísérője, egyben a sógora. Rá hogyan emlékszik vissza?

– Ő volt a legnagyobb hülye – feleli kapásból, a leghatározottabban,

olyan természetes egyszerűséggel, mintha azt mondaná: kétszer kettő négy. – Mert tényleg ő vitte be mindegyiket a bajba.

– Eszerint helytálló a törvényszék azon állítása, hogy Alapi László volt a hidrobombatók szellemi vezére, a cselekmény eleve kigondolója?

– Hát... ki más lett volna... Nekünk nem volt csak egy kis táskarádiónk, nekik meg rendes rádiójuk volt... Édesapa meg hogy meghalt, nekünk még rádiót sem volt szabad hallgatni... Szegény anyu, emlékszem rá, nagyon nekitapadt Lacinak, amikor beszélni kezdett az urammal, hogy így a forradalom, meg úgy a forradalom, hogy szabad Magyarország kell, hogy a ruszkiak menjenek haza. Ide figyeljél, mondta anyu, mit dumálsz te itt, nem szégyelled magadat, nem elég, hogy megjártátok a... az izét... kint voltatok az orosz fronton?

– Ebben a statáriális perben öt embert ültettek a vádlottak padjára: barátok voltak?

– Dehogy voltak barátok. Csak ismerősök. Munkából ismerték egymást. Mi akkor a Hősök utcában laktunk, azok meg a másik utcában, viszonylag közel egymáshoz. Kivéve a Kiss Antit. Ő apci volt, és sofőr, mint az uram, ugyanott is dolgozott. Az uram meg az Alapi Laci voltak rokonok, ahogy már beszéltük: ők sógorok voltak.

– Hogyan derült fény a cselekedetükre? Elárulta valaki őket?

– Én úgy tudom, hogy Pityut felismerte a szőlősi ember a Tüzépen. Mert forradás volt az arcán neki, a szája mellett, itt, ezen az oldalon – és *ujjaival megtapogatja a jobb orcáját*. – Még gyerekkorában szerezte. Mert nagyon eleven gyerek volt... Úgy tudom, hogy tolták ki a színből az igás kocsit, ő meg ott lábatlankodott, és szétvágta neki valami az arcát. Össze kellett varrni... És a Koczka, az egyik éjjeliőr a kőbányában, erről ismerte fel.

– Milyen képet őriz utolsóként a férjéről az emlékezetében?

– Soha nem felejttem el, építkeztünk, és húsvét vasárnapján hoztak téglát Terenyéről. Azt mondta, hogy csak menjetek le anyuhoz, mármint az én anyámhoz, majd ha végeztünk, elmegyek érted, és a teherautóval hazahozlak benneteket. No, hazajöttek, de aztán ő lefeküdt és elaludt a fáradtságtól. Az édesanyja költötte fel: hogy ha megígérted neki, akkor menj is el érte. Úgyhogy eljött értünk... Másnap meg, a locsolkodás napján, fogalmam sincs, igazából miért mondhatta, odafordult hozzám nagy kedvesen: Édes anyám, miért vettelek el téged, nem is tudom. Olyan sovány voltál, hogy azt hittem, ha hozzád érek, el is törsz; most legalább már van mit fogni rajtad... 68 kilo voltam akkor már, a szülések után, amikor meg férjhez mentem, 53 kilot nyomtam.

Az ítélet bírói indoklásban szerepel mindaz, amit a vádlottak a rendőrségi kihallgatásaikon elmondottak és beismertek. Geczko István jegyzőkönyvét 1957. április 25-én vették fel Salgótarjában; ebben vallotta:

„Szegényparaszti családból származom, apámnak 6 kh. földje van, amit saját maga művel meg... apámnak a föld megművelésében segítettem. 1949-ig voltam a szüleimnél, ebben az évben megnősültem... 1951-ben leszereltem... Salgótarjánban a 33. sz. AKÖV-höz mentem dolgozni, ahol mint gépkocsivezetőt alkalmaztak. 1953-ban hatóság elleni erőszak miatt 5 hónapra be voltam zárva, majd 1954 tavaszán, szabadulásom után több helyen dolgoztam, majd 1955. februárban visszamentem dolgozni a 33. sz. AKÖV-höz, ahol őrizetbe vétele napjáig, 1957. április 24-ig dolgoztam. (Rendőrségi elfogása és a házkutatás egy nappal korábban, április 23-án történt.) Tudomásom szerint engem azért vettek őrizetbe, mert a mátraszőlősi mészkőbányából robbanóanyagot loptunk, és ezzel, illetve ennek egy részével felrobbantottuk a pásztói vasúti hidat. Az 1956-os októberi események során állandóan dolgoztam... a Tejipari Vállalatnak fuvaroztam... 1956. december hónapban, a napra nem emlékszem... a környező falvakból a tejet összeszedtük, és bementünk Pásztóra... a tejet a feldolgozó előtt leraktuk Alapi László kocskísérővel, ezután elmentünk Alapi Lászlóhoz, vagy a szüleikhez, pontosan nem emlékszem, hogy kinél voltunk bort inni... a Bableves csárdában már fogyasztottunk pálinkát, 3-4 féldecit fejenként... az úton hazafelé jövet Alapi azt mondta nekem, hogy ne lessük mi sem a napot, feltétlenül menjünk el a mátraszőlősi kőbányába robbanóanyagért. Majd elmondotta, hogy lassan minden elmúlik, és mi nem csinálunk semmit sem... meg van beszélve a többiekkel is, akkor megkérdeztem, hogy kikkel, mire Alapi azt mondta... Kiss Antal ugyancsak gépkocsivezetővel, tejet szállít, és Tóth Miklós és Kelemen Károly személyekkel... A híd felrobbantását is előre megbeszéltük mind az öten, akik mentünk a robbanóanyag megszerzésére... azon vitatkoztunk, hogy hova tegyük el. Majd abban állapodtunk meg, hogy az én házhelyemen van az új épület, melynek a pincéjében a forgács és a lim-lom közé rejtettük. 1956. december 8-án, amikor Salgótarjánban volt felvonulás, Alapi fenn volt... visszajöttek Pásztóra, én benn voltam a tejüzemnél... akkor elmondotta Alapi, hogy most már mi is megkezdhetjük a híd felrobbantását... Alapi elment haza... találkoztam Kiss Antal nevezetű személlyel, akinek elmondottam, hogy gyere, fel fogjuk robbantani a vasúti hidat... Kiss azt mondta,... jó, menjünk... elmentünk Tóth Miklósékhoz, mivel a robbantáshoz szükséges felszerelések nála voltak... Tóth azt mondta, hogy ő most nem jöhet, mert névnapot tartottak... menjünk mi ketten, én és Kiss... a nála lévő gyújtózsínórt ideadta nekem, és én Kissel elindultunk... elmentünk a szurdokpüspöki útra, ahol a zsinórt kipróbáltuk... Megjegyezni kívánom, hogy a gyújtózsínór kipróbálásának színhelyéhez az utat gépkocsival tettük meg. A házhelyemhez már gyalogosan mentünk... odaértünk a házhelyemhez, Kiss kint maradt, én pedig bementem a pincébe, ahonnan a robbanóanyagot kihoztam... a robbantáshoz 2 csomag robbanóanyagot vittem ki, ami a ládában elhelyezett

robbanóanyagot kívül volt, kb. 3-4 kg lehetett... elindultunk a vasúti hídrahoz, ami a pásztói nagyalomáshoz kb. 1 kilométerre van... szénéztünk, hogy nem látja-e valaki, meggyőződünk arról, hogy nincs senki a közelünkben, akkor beraktuk Kissel a robbanóanyagot a híd facölöpözete alá, előtte én, majd amikor nekem nem sikerült meggyújtani, Kiss Antal kezdte gyújtani a zsinórokat, amit azután Kissnek sikerült is meggyújtani... a híd felrobbantására... az időre nem emlékszem... éjfél előtt volt 1-2 órával... a többi 25 kg robbanóanyagot a házhelyemen épülő épület pincéjében rejtegettük, illetve rejtegetem továbbra is. A kihallgatást megszakítom.” – írta ennél a pontnál a jegyzőkönyv felvevője, Szücs József rendőrnagy.

Nem kitalált történetek ezek, mint sok '56-os peranyagban, hanem valóságosak. Legfeljebb a cselekvések indítékai sugalmazottak vagy veréssel kikényszerítettek. Tény, hogy a robbanóanyagot ellopták, de nem azért lopták el, hogy a vasúti hidat felrobbantsák. Az esetlegesen történt. Végző soron azért, mert 1956. december 8-án az történt Salgótarjánban, ami. Ha nincs gyilkos sortűz, nincs robbantás. Akkor a robbanóanyagokkal legfeljebb csak puffogatnak valahol. Mert a kádári szovjet rendszer megerősödött, nincs értelme szembeszállni vele. De a vádlottak – és mások – szerencsétlenségére a sortűz megtörtént: helyi pufajkások lőttek helyi lakosokra, nógrádiak a nógrádiakra, és lőttek a szovjet katonák. Kétszáz körüli halott és sebesült az eredménye. Ez a szörnyűség indította tette a pásztóikat. A helyzet őket is váratlanul érte, éppen ezért vettek csak ketten részt a robbantásban; amihez igazából nem is értettek. De számukra ez a tett kínálkozott. Meg akarták akadályozni, hogy a szovjetek – és akkoriban ez nem egyszerű szóbeszéd volt, ahogyan a részlegesen megújult kommunista hatalom elhítenni akarta akkor és még nagyon sokáig az állampolgárokkal, hanem kőkemény valóság – a sortűz után letartóztatott munkástanácsi vezetőket vagy másokat vasúton elszállítsanak a Szovjetunióba. Mint ahogyan ezt megtették azt 1956. november 4-e, a szovjet támadás után az ország más területein.

Az éjszakába nyúló cselekedetet tehát a pillanatnyi felindulás, illetve az ebből eredő hirtelen elhatározás szülte. Geczko István pedig – tudjuk – gyors elhatározású és hirtelen cselekvésű ember volt. Igaz, hogy ő csak hallott a tragédiáról, Kiss Antal azonban személyesen átélt. Ahogyan akkori kocsi kísérője, Alapi László is. Ötük közül egyébként még Tóth Miklós volt jelen, aki rövid ideig látta is Alapiék tejüzemi teherautóját, majd a sortűz után aktívan bekapcsolódott a sebesültek mentésébe, egészen addig, amíg el nem borzadt a látottaktól.

A perbe fogottak szellemi vezetőjének tartott Alapi László azért maradt ki a robbantásból, mert a felesége nem engedte el hazulról, míg Tóth Miklós és Kelemen Károly házában családi összejövetelt tartottak. E körülmények is

ellentmondanak annak, hogy előre megtervezett, tudatos cselekvésről volt szó.

A Budapesti Katonai Bíróságra 1957. május 4-én, szombaton érkezett meg az ügyészi vádirat, és még aznap elkezdődött a tárgyalás. Vasárnap pihenőnap, s hétfőn délelőtt folytatódott a per. Gyors ítélethirdetés, majd ugyanaz a rögtönítélő bíróság kegyelmi tanáccsá átalakulva visszavonult, és egyik pillanatról a másikra, két esetben felülbírálta saját döntését. Az első három vádlott büntetését jogerősnek és végrehajthatónak nyilvánította, ezért őket már fel sem terjesztették kegyelemre, a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsához.

„A Népköztársaság nevében! A Budapesti Katonai Bíróság mint rögtönítélő bíróság Budapesten, 1957. május 4-én és 6-án megtartott nyilvános tárgyaláson meghozta a következő ítéletet:

Az 1957. április hó 23-tól előzetes letartóztatásban lévő I. r. Geczko István p. e., aki: 1926. IX. 4-én Pásztón született, anyja: Juhász Erzsébet, apja: József, nős: Zeke Erzsébet, 3 gyermeke van, 6 elemi iskolai végzettségű, gépkocsivezető, magyar állampolgár, büntetett előéletű, pásztói lakos. II. r. Alapi László p. e., aki: 1920. december 10-én Pásztón született, anyja: Durucz Erzsébet, apja: István, nős: Alapi Ilonával, 2 gyermeke van, 6 elemi iskolai végzettségű, magyar állampolgár, büntetlen előéletű, pásztói lakos. III. r. Kelemen Károly p. e., aki: 1930. december 15-én Pásztón született, anyja: Endrész Ilona, apja: Pál, nős: Szlodányi Máriával, 4 gyermeke van (A valóságban feleennyi, tehát két gyermeke volt, a legkisebb, a harmadik csak a börtönbüntetésének a letöltése után született. És vannak más fontos elírások is az idézett dokumentumban. Elírták például Kiss Antal születési helyét és Tóth Miklós édesanyjának a nevét is.), 7 elemi iskolai végzettségű, mozdonyvezető, magyar állampolgár, büntetlen előéletű, pásztói lakos. IV. r. Kiss Antal p. e., aki: 1928. február 1-jén Apcogon (helyesen: Apcon) született, anyja: Pete Julianna, apja: Antal, nős, 1 gyermeke van, 6 elemi iskolai végzettségű, felesége neve: Sebők Mária, gépkocsivezető, magyar állampolgár, büntetlen előéletű, szurdokpüspöki lakos. V. r. Tóth Miklós p. e., aki: 1930. szeptember 29-én Pásztón született, apja: János, anyja: Vénusz (helyesen: Benus) Julianna, nős: Zeke Annával, 1 gyermeke van, 7 elemi iskolai végzettségű, gépkocsivezető, magyar állampolgár, büntetlen előéletű, pásztói lakos vádlottakat bűnösnek mondja ki.

I. r. Geczko István p. e. vádlottat a BHÓ 33. p. /1/ bek. felvett és az 1956: 28 tvr. által rögtönbíráskodás alá utalt robbanóanyaggal való visszaélés büntetettében, és ezért a kiegészített 1956: 28 tvr. 1 §-a, valamint a 6/1956/XII.11./ számú kormányrendelet 10 § /1/ bek. alapján halál büntetésre, II. r. Alapi László p. e. vádlottat... rögtönbíráskodás alá utalt robbanóanyaggal való visszaélés büntetettében, és ezért... halál büntetésre, III. r. Kelemen

Károly p. e. vádlottat... robbanóanyaggal való visszaélés és lőszer- és fegyverrejtegetés büntetében, és ezért őt... 15/tizenöt/év börtönbüntetésre mint főbüntetésre, 10 /tíz/ évre egyes állampolgári jogoktól való eltiltásra, lefokozásra mint mellékbüntetésre, IV. r. Kiss Antal p. e. vádlottat... robbanóanyaggal való visszaélés büntetében, és ezért... halálbüntetésre, V. r. Tóth Miklós p. e. vádlottat... robbanóanyaggal való visszaélés és lőszer- és fegyverrejtegetés büntetében, és ezért... halálra ítéli."

A tanács elnöke Kiss István Gábor hadbíró százados, jegyzőkönyvvezető Velez Gyuláné, a két katonai ülnök: Farkas Benó őrnagy és Kiszél Sándor őrnagy. Kiss István Gábor egyébként a megtorlás időszakában 26 személyt ítelt el a forradalom idején elkövetett cselekményekért, és nyolc halálos ítéletet hozott, összesen 102 év börtönbüntetést és két életfogytiglanit osztott ki.

A ma már újra város Pásztó lakóinak körében nagy port kavart statáriális tárgyalás körülményeiről kérdezem özv. Geczko Istvánnét.

– *Hol folytatták le férje és társai ügyében a bírósági tárgyalást?*

– Budapesten, a Gyorskocsi utcában... Két rendőr állt az uram mellett, ezek vigyáztak rá. Fegyőrök lehettek, ahogy én gondolom... Én egy falatot nem tudtam enni, éhen jöttem haza. Anyósom hiába biztatgatott, egyél már, egyél, mert ha nem eszel, hátba verlek; meg akarsz halni?... Az anyósom meg csak evett, evett meg evett... Én meg csak néztem, néztem és néztem. Úristen, hogy megy be neki az a sok falat!

– *A férjével tudott beszélni a tárgyalás idején?*

– Nem... Nem volt ott szabad ilyet csinálni. Csak láthattuk őket... De csak az első tárgyalási napon... Szombaton... Össze volt törve, testileg-lelkileg. Megverték őket, biztos... Nagyon, de nagyon megverték őket... Rítt ő is, mint egy gyerek... A második tárgyalási napon már nem engedtek a közelükbe. Akkor volt az ítélet.

– *A családból kik mentek el a tárgyalásra?*

– Én voltam ott, az anyósom és a férjem testvére, Julcsa... Ő is mindig ott van Tarjánban, a piacon, mint a Bözsi, a másik testvére... Édestestvérek, ugye, Julcsa az idősebb... Két lány, de nem beszélnek. Bözsi, ajj, szószátyár... Az uram volt köztük a legidősebb... Végig ríttam a tárgyaláson. Akkor már tudtam... Mikor bejöttek a tárgyalóterembe, ahogy hozták őket... olyan volt már, mint a halott. Úgy be volt sárgulva, mint most én... Én mindig ilyen sárga voltam. Soha nem voltam szép piros...

– *Elbúcsúzhattott a férjétől?*

– Hova gondol?! Nem lehetett ott szó semmilyen búcsúzásról... Pityu a tárgyaláson csak annyit mondott: majd keresek annyit, hogy a gyerekeknek kenyér legyen! Szóval ő még reménykedett... De mondom, amikor elvitték otthonról, utána én már nem tudtam vele beszélni soha.

– *Hogyan fogadták a kegyetlen ítéletet?*

– Gondolhatja... Odajött hozzánk a Kelemen Karcsi ügyvédje, azt mondja az anyjának: asszonyom, tegye össze a kezét, adjon hálát az Istennek, hogy a fia csak tizenöt évet kapott. És a többi mennyit kapott? – kérdeztük izgatottan. Halálos ítéletet, felelte kurtán, és elszaladt... Karcsi kapta a legenyhébb ítéletet. A papírokon négy gyerek szerepel a neve mellett, nem tudom, miért. Ennyit vallott be? Vagy ezt hazudta?... De csak két gyereke volt. Még az is lehet, hogy a négy gyerek miatt nem kapott halálos ítéletet... Az én uramnak Szilágyi István volt a kirendelt ügyvédje, az ítélethirdetés előtt azt mondta nekünk, hogy megtesz mindent, amit ember megtehet az uramért, mert neki is van három gyereke. De annyit még hozzátett: itt pénzzel sem lehet életet nyerni.

– *A sógornője szerint azért kellett ilyen súlyos ítéletet hozni, hogy „Nógrád megye megrendüljön tőle”. Geczko Erzsébet úgy emlékszik, hogy akkoriban Pásztón aláírásokat is gyűjtöttek, példás büntetést követelve. Maga tudott az aláírásgyűjtésről?*

– Arra, hogy aláírásokat gyűjtöttek, én nem emlékszem. Viszont a pártgyűléseken beszéltek róla, azt biztosan tudom... Krizsanyikné volt itt az atyaisten, országgyűlési képviselő, azt mondta: elrettentő ítéletet kell hozni... Aztán ő is megbolondult... Az akkori nagy kommunisták már mind meghaltak; nemrégiben a Kovács Pista is. Csirke Patyo él még közülük, az áfészes... Hát az elrettentő ítélet megszületett!... De rettenetes volt az egész tárgyalás... Hétfőn délelőtt kimondták az ítéletet. Ezután a fegyőrök megkapták a hónap alatt őket, az uramot meg az Alapi Lacit, és már vitték is kifelé mind a kettőt... Vitték őket akasztani. *(Geczko István halálbüntetésének kötél általi végrehajtásáról a Budapesti Országos Börtön udvarán készült jegyzőkönyvből idézünk. Kiss István Gábor, a tanács elnöke „a 11 óra 35 perckor elővezetett Geczko István p. e. elítéltet személyi adataira vonatkozólag kikérdezi... közli az elítélttel a jogerős ítéletet, és azt, hogy a kegyelmi kérelmét a bíróság elutasította, majd 11 óra 37 perckor átadja elítéltet az ítélet-végrehajtónak, akik az orvosok jelenlétében az ítéletet végrehajtják.” Az orvosok, dr. Fáber Viktor és dr. Szabó Ernő „1957. május 6-án 11 óra 48 perckor jelentik a halál beálltát. Tanács elnöke megállapítja, hogy az ítéletet a törvényes keretek között végrehajtották.” Jelen volt még a katonai ügyész, Kelemen Géza százados és a jegyzőkönyvvezető Smigura Sándor százados. A bíró Alapi Lászlót 11 óra 40 perckor adta át az ítéletvégrehajtónak.)*

– *Mit tudtak, hova temették el a két kivégzettet?*

– Azt a hatóságok nem mondták meg. Titokban kellett megtudnunk. Az anyósom testvérével mi még azon a héten, pénteken felmentünk Pestre. Anyám próbált visszatartani, ne menj, lányom, ki tudja, melyik árokparton van... A börtönnel szembeni nagy temetőben meg akartuk keresni őket. Ott

járkáltunk feketében, és megszólított bennünket egy ember: kit keresnek? Mondom, hétfőn volt két kivégzés. Akkor kövessenek, mondta a férfi, de óvatosan, olyan távolságban, hogy együtt ne vegyenek észre bennünket... Mindig volt jóindulatú ember... Meg van, meg lesz is... A 235-ös parcellában, az 5. sorban feküdtek. *(Alapi Sándorné Geczko Erzsébet a 275-ös parcellára emlékszik.)* Az unokatestvérem kovács volt, csinált nekik egy vaskeresztet.

A szocialista jelzővel kicicomázott igazságszolgáltatás – a proletár osztálybíróság – példát statuált a „pásztói hídrobbantók” esetében is: az okozott kárhoz képest feltűnően aránytalan ítéletet hozott. Amit adott esetben az magyaráz, hogy a salgótarjáni sortűz után nem sokkal statáriumot hirdettek, aminek következtében nagy lendülettel beindult a konszolidálódni vágyó, bolsevik megtorló gépezet. A bírósági tárgyalást követően az érintett családok számára megtiltották az egymással való érintkezést: tagjaik attól kezdve nem találkozhattak, nem beszélgethettek. Ők pedig beletörődtek a sorsukba, elfogadták és be is tartották a rájuk erőltetett játékszabályokat. Sokáig. És ha véletlenül kereszteződött az útjuk, legjobb esetben is csak köszöntek egymásnak. De kurtán-furcsán, orruk alatt dörmögve, vagy csak biccentve, mintha nem is sorstársak, hanem ellenfelek volnának. Büntudatot ébresztettek bennük, és a tüzét szorgalmasan táplálták. Kívülről. Az úgynevezett győzteseknek ez a megkülönböztetett, ám korántsem jóindulatú figyelme rányomta bélyegét egész viselkedésükre. Többek között azzal a nem kívánatos következménnyel is járt, hogy némelyik szereplő emlékképei nem egyszerűen csak megkoptak, hanem össze is koszolódtak. Világosan fogalmazva: gyanakvóak, mi több, ellenségesekké váltak egymással szemben. Az egyik szerencsétlen a másikban kereste a hibát, és fordítva. Ezzel a magatartásukkal pedig olyanná váltak, mint amilyenek a hatalom akarta látni és láttatni őket.

Az apa szerencsétlensége után a megfogyatkozott családra sötét éjszaka borult. Évike, a legidősebb, akkor hat-, Klárka négyéves, a legkisebb, Pityu hét hónapos. Nincs már apjuk, nincs fizetés.

– Be kellett fejezni a házat, hogy kényelmesen lakhassunk – *meséli az özvegy.* – Mert ott állt a félig felhúzott ház, csupaszon. Egyelőre csak a falak álltak: a középső meg körben a négy külső fal. Pénzünk nem volt. Honnan is lett volna?... Anyám adott, hogy vegyek stukatúrt. A káli vonalról tudtam hozatni valahonnan... Munkát kerestem, de nem vettek fel sehova. Anyunál húztuk meg magunkat. Egy évig olyan voltam, mint aki nem normális. Emlékszem, mentem az utcán, és köszöntek nekem, de én nem köszöntem, nem tudtam, ki, mi köszön. Csak utána kezdtem el gondolkodni rajta, még azt hiszik, bolond vagyok... *(Geczko István szüleinek mindennapjairól a legfiatalabb testvér, Geczko Erzsébet beszélt: Anyám 49 éves volt akkor. Örökké bús*

asszony maradt. Leütött fejjel járt, senkire nem tudott nézni. Egy évig nem ment ki az utcára se. Semmi nem érdekelte. Csak azt kiabálta folyton: Pista! Fiam! Pista! Fiam! Majdnem belezavarodott. Éjszakának idején állandóan ment volna, hogy megöli magát. Velem lakott, amíg teljesen észhez nem jött... Apu meg teljesen elsorvadt a teher alatt. Ráadásul megfázott a hideg téesz-istállóban, tüdőgyulladást kapott. Amikor kórházba vittük, azt kérdezte az orvos: Tessék mondani, mi történt a családban, olyan nagy fájdalom, ami miatt a Geczkó bácsi egész belső része sír.) Az volt az isteni szerencsém, hogy lekötöttem magamat. Nagyon szeretek kézimunkázni: kötni, horgolni, hímezni. Megpróbáltam a gobelint is, de azt anyu nem engedte a szemem miatt. Vigyázz rá, megvakulsz! – figyelmeztetett mindig. A gobelin nagyon megerőltető a szemnek... Egy nap megkötöttem egy kesztyűt, hat forintért. És kötöttem, horgoltam a gyerekeknek is... Végül '58 októberében el tudtam menni dolgozni, a kőművesek mellé. Akkoriban nagy lakásépítések voltak a környéken... A fiam akkor került el az anyósomékhöz, a lányok meg anyuhoz... Közben az elkészült két szobát kiadtam munkásoknak. Így jutottam pluszpénzhez. Mind a házra ment. Háromszor vettem fel kölcsönt az OTP-től. Az elsőt még együtt a férjemmel... (Az 1957. október 2-án kelt hagyatéktárgyalási jegyzőkönyv szerint a kölcsön fennálló összege 14. 080 forint volt. Ekkor a házat az özvegy a három gyerekre íratta, magának a hasznélvezeti jogot tartotta meg.) Később, amikor a vasúthoz kerültem, megszüntettem az albérletet, és átalakítottam a helyiségeket.

Elhangzott mondataiban tömörít, évek hosszú sorát, főleg keserveket és szenvedéseket foglal össze.

– *Hogy néztek magára az emberek: szánakoztak, vagy gyűlölték?*

– Mondtam, hogy sokáig nem voltam teljesen magamnál, és úgy gondolom, hogy ezért sokan sajnáltak. De a nagy kommunistákra nem ez volt a jellemző... És volt belőlük bőven... Úgy néztek rám, mint aki ölt... Mint akinek élni sem szabadna... Elmesélek egypár történetet, hogy értse az embereket... '56 után az ország kapta a csomagokat Nyugatról, Csehszlovákiából, és azokat a kommunisták kapták meg, ők osztották szét. Krizsanyikné egyszer felhívott az irodába... Tudja, ki az a Krizsanyikné?... Aki elrettentő ítéletet kért a bíróságtól. Hát ő volt itt az Atyaisten! Párttitkár, országgyűlési képviselő... Kitett egy pár bakancsot elé az asztalra. No, Ilka néni, mondtam, ezt tegye el magának; magának van ura, aki bírja hordani; az én fiam még nagyon kicsi...

– *Ne haragudjon a közbevetésemért: Krizsanyiknéban talán felébredt a lelkiismeret, azért szólt magának...*

– Nem ébredt ott fel egyikben sem... Azokban, akik a férjem meg a többiek halálát kívánták... Azok nem akartak segíteni a családnak. Nem is mentem feljűk... Akkor se, amikor nem kaptam egy huncut vasat se, meg most se. Pedig most már nagyon kérdezzetik a leszármazottaik, hogy mit

kaptam a férjem után, mennyi a nyugdíjam, de nem mondom meg nekik. Annyi, amennyi. Semmi közük hozzá... Nagyon kíváncsiak.

– *Ha nem volt lelkipurdalásuk, akkor miért próbálta a bakancssal lekenyerezni magát Krizsanyikné?*

– Hogy jó asszonynak lássuk... Hogy ő nem tehet semmiről... De megverte őt az Isten: megbolondult... Az urának meg akasztófa sem kellett, kitaposta a belit egy állat, a téeszben. Egy bika, vagy mit tudom én, mi... Tudja, milyen emberek voltak ezek? A háború alatt kint dolgoztak Németországban, házat vettek. Akkor Hitler volt az apjuk. Nyáron, az urával, összekerestek egy ház árát... No, mikor fent voltam az irodán, a Krizsanyiknél, vagonszámra láttam a perzsaszőnyeget meg mindent... Itt volt nálam valamikor, már a rendszerváltás után Pintér Nándor, a tanár, a gimnáziumból. Azt mondta, ők is kaptak belőle, de már elkopott. Megmondta azt is, hogy a gyerekek x-szel voltak jelölve a naplóban, nem szabad volt nekik jó jegyet adni... A ktsz-nél kérdezte tőlem Antal Árpai, mennyit keres, asszonyom. 776 forintot, mondtam. Hát abból, ha lekopik a két keze, akkor sem tudja eltartani a három gyereket. Én meg ránéztem, és azt mondtam: majd ha lekopik, szólok... Tudja, miért tette ezt a megjegyzést? Mert ő tele volt pénzzel. Nagy kommunista ember volt, vezető, és azt hitte, pénzzel mindent elér... Nem hagytam magam. Visszapofáztam mindenütt... Mondták, hogy elvenne legényember is. Mire én: be vagyok-e biztosítva, hogy nem jön aztán egy csapat gyerek? Mert nekem már van három. Nem megyek én férjhez... És úgy igaz, legényember is elvett volna, üzent is értem, de nem kellett. Olyan erőt éreztem magamban, hogy fellöktem volna...

– *Először nem akarták felvenni dolgozni, ahogy elmondta, aztán meg sokfelé dolgozott. Hogy van ez?*

– Hát ez az! Pedig én minden munkát megcsináltam. Még önkéntes véréadó is voltam. Itt van róla az igazolás... – *Az emléklapot 1965. december 14-én töltötték ki, miután Geczko Istvánné kalauz, MÁV-alkalmazott 240 köbcenti vért adott térítés nélkül, „szocialista és embertársai iránti kötelességérzésből”. A kis igazolványféle alatt egy másik emléklap 1973-74-ből, az szb-titkár és a propagandista aláírásával: „A szakszervezeti politikai tömegoktatásban való eredményes részvételéért.” Hogyan is kommentálhatná mindezt a történetíró? Csak egyféleképpen, aztán mindenki azt gondol még hozzá, amit óhajt: a proletárdiktatúrának szüksége volt még az „ellenforradalmár” özvegyére is, másképpen: igyekezett mindenkit bedarálni.* – És mégis, rövid idő alatt elküldtek mindenhol... Mert nem voltam megbízható. Másra nem tudok gondolni. Persze ezt soha, sehol nem mondták ki... Mindig mást mondtak... '59 nyarán még a kombájnra is rátettek, az állami gazdaságban. A következő évben ott is hagytam őket... No, ekkor véletlenül magam mentem el a munkahelyről.

– *Gondolom, a gyerekei is megszenvedték édesapjuk 1956-os*

cselekedetét.

– Bizony nélkülöztek, csúfolták őket az iskolában. Persze nem mindenki, de egy-két gyerek... Évikét, a legidősebbet megverte a Kulcsár fiú, de a tanító néni gyorsan lerendezte: Nem szégyelled magad, az is olyan gyerek, mint te!... Nézte, akik csúfoltak, azoknak már mind vége. Olyanok voltak... Mind szarok lettek, nem emberek... Az én gyerekeim meg azért csak tanultak... Nem azért mondom, de én is igyekeztem. Elmentem gyors- és gépíró iskolába, nagyon könnyen ment. A férjem aztán hazajött, katona volt, azt kérdezte, milyen iskolát végzel, hát azt hiszed, vele éled majd az életet!... Hogy miért kellett neki ilyet mondani?!... Éva lányom érettségizett, bár én szakmát szerettem volna adni neki. De hiába hajtogattam, az érettségivel kitörölheted a feneked... Klárika ápolónői iskolát végzett. Pityu nyomdász. Békéscsabán tanult a nyomdaipari szakközépiskolában. Technikus nem lehetett belőle, ez neki már nem volt megengedett. Visszakerült Pásztóra, feleségül vett egy elvált asszonyt; pásztói lány... Pityu kiskorában szerencsétlenül járt: diftéria elleni oltáskor romlott szérumot kapott... később egy orvos ezt elárulta... és a bal lába rövidebb és vékonyabb lett... *(A keresztmama sógornő, Geczko Erzsébet és az idősebb nővér, Éva úgy emlékszik, vélhetően pontatlanul, hogy a kisfiú gyermekparalízisbe esett, és járáshibája e súlyos betegség következménye.)* Van már hat unokám.

– *A rendszerváltást követő változások természetesen hatással voltak a maga családjára is. Mindannyiunk számára nagy fontosságú esemény volt Nagy Imre miniszterelnök és mártírtársainak az újratemetése a Múcsarnok lépcsőjáról, 1989. június 16-án. Még élt Kádár János, a kivégzések egyik megrendelője. Ott hangzott el a nyilvánosság előtt először, a Hősök terén, a kivégzett forradalmárok és szabadságharcosok névsora. Alapi Lászlóval kezdték a sort, az ábécé rendje szerint, s következett a férje neve is. Milyen érzés volt hallani?*

– Hm... milyen érzés volt? – *úgy tűnik, nem számított erre a kérdésre.* – De én nem voltam ott. Mozgáskorlátozott vagyok. Csak a tévében néztem... Milyen volt?... Jó is, meg rossz is... Egyszerre. Azt gondoltam: végre!... De milyen szörnyű is volt addig!... Mennyiszor bántottak, megaláztak... Ok nélkül... Mindnyájunkat... A kivégzett felesége... A kivégzett gyerekei...

– *Az állam hogy kárpótolta a tengernyi szenvedésért?*

– Egyösszegű kárpótlást és nyugdíj-kiegészítést kaptam... Ötszázezer forintot. A három gyerek is... Klárikának adtam belőle 180 ezer forintot, hogy fejezze be a házát. Százezret szétosztottam az akkori négy unoka között. Kétszázezerből bevezettük a házamba, ebbe, ahol vagyunk, a gázt. Aztán csináltattam egy kis síremléket... A gyerekek között nem tettem – és nem is teszek – különbséget. Ebből nem volt gond soha... Igaz, Pityu, kisebb korában, gyakran a szememre hányta: nekem nem vesz semmit, mindent a lányoknak... Mondtam neki: fiam, ha te is olyan idős leszel, mint ők, te is

megkapod a magadét. Meg is kapta. Mikor Békéscsabán élt, már akkor volt négy öltönye... Én mindent... mindent a gyerekeimnek adtam oda... Tudja, elmentünk Parádra, a jósasszonyhoz, az anyósom javasolta. Azt mondta neki a tudósasszony: azt kéri a fia, hogy támogassa őket, apja legyen a gyerekeknek. Támogatom, támogatom, felelte... Hát, maradjunk ennyiben... Nekem meg azt mondta, menjek férjhez. Ott volt az anyósom testvére is, azt mondta, hát persze, hogy férjhez megy, hogyne menne, még fiatalasszony, így nem élheti az életét... De én nem... Ennek így kellett történnie...

Megint hivatalos iratokat böngészgetünk. Az egyik 1990. január 24-én kelt dr. Varga Béla hadbíró főhadnagy aláírásával: *„A Budapesti Katonai Bíróság... özv. Geczko Istvánné kérelmére az 1989. évi XXXVI. törvény 6. §-ának (1) bekezdése alapján igazolja... – s itt a kivégzés adatai következnek. – Ezt az elítélést... semmisnek kell tekinteni. A börtönbüntetésből kitöltött fogva tartás ideje 14 nap.”* (Ez a törvény mondta ki az 1956-os politikai elítéltek, a forradalmárok és szabadságharcosok teljes körű rehabilitációját, s 1989. november 1-jén lépett hatályba. Már az első szabadon választott Országgyűlés fogalmazta meg, ez az 1990. évi XXVIII. törvény, az 1956-os forradalom és szabadságharc történelmi jelentőségét. A szabadon választott új kormány első intézkedései között született meg a nyugdíjrendezésről szóló rendelet. Az 1992. évi XXXII. törvény kárpótlásban részesítette azokat, akiket 1939. március 11-e és 1989. október 23-a között politikai okból, jogtalanul fosztottak meg életüktől vagy szabadságuktól.)

A Kárpótlási Hivatal 1991. június 20-án adott ki hatósági bizonyítványt, amely így kezdődik: *„Az Országgyűlés határozatainak szellemében a Magyar Köztársaság Kormánya is megköveti Önt és hozzátartozóit a személyes szabadságot korlátozó, jogtalan sérelmeket okozó intézkedések miatt.”* Ugyanez a hatóság, immáron Országos Kárrendezési és Kárpótlási Hivatal néven 1993. október 1-jei dátummal küldte határozatát, dr. Sepsey Tamás elnök aláírásával az egyösszegű kárpótlás megítéléséről. Ebből számunkra ezúttal a következő mondat érdekes: *„Geczko Istvánt... a Budapesti Katonai Bíróság B.III.2157/1957. számú ítéletével politikai okból, jogtalanul halálra ítélte, és az ítéletet végrehajtották.”* (Ez a mondat azért is fontos, mert még ma is vannak, akik továbbra is a lejárt pártállami verziót szajkózzák, és a hidrobantókat egyszerű köztörvényes bűnözőkként emlegetik. És akadnak közöttük, akik a fenyegetőzéstől sem riadnak vissza. A pásztói városi vezetés először 2009. december 8-án emlékezett meg az öt helybéli forradalmár tetteiről a Kövicses-patak fölött átívelő vasúti hídnál; megkoszorúzták a helyet. Ekkor fordult elő, hogy valaki telefonon többeket felhívott, és riogatott, oda ne merjenek menni, mert az ötok köztörvényes bűnözők, erről cikk fog megjelenni a holnapi Népszabadságban. Amiből persze nem lett semmi. A fenyegetőzés viszont érezteti hatását azóta is, rontva a közhangulatot.)

– *A jelenlegi pásztoi városvezetés hogyan viszonyul a családjához, személy szerint önhöz?*

– Teljes megértéssel... és emberséggel. Amióta Sisák Imre a polgármester, ezt különösen érezzük. Különböző rendezvényekre hívnak, kocsival visznek, hoznak. Meghívtak a Pofosz Nógrád Megyei Szervezetének salgótarjáni taggyűlésére is, és kitüntetés, virágcsokrot adtak, beszéltek a férjemről, ő és a társai cselekedetéről. A városvezetéstől kaptam egy szép aranygyűrűt, címerrel ellátva. Csakhogy nekem óriási, mert nem vettem mintát az ujjamról. Azt mondják, 68 ezer forintot ér. A forradalom ötvenedik évfordulójára meg pénzjutalmat adtak Sisákék: 150 ezer forintot. Csak köszönni tudom... És dicsérni őket.

– *Mostanában egyébként hogyan telnek a napjai? Kérdezhetném úgy is: mi okoz örömet, és mi okoz bánatot?*

– Mit mondhatnék erre, megvagyok csendesen... Magamnak megfózok... Szomszédolni nem szeretek; soha nem szerettem... Csak nem bírok dolgozni, az idegesít... Már jó ideje nem tudok kötni, horgolni. Összehúzza a görcs a kezemet... Pedig nemrég kért Betti, az unokám, a Klárika lánya, hogy horgoljak neki is valami szépet. Kint van Angliában, megmutatná az ismerőseinek, de nem tudok... Betti angoltanárnő, dolgozik és tanul, fejleszti a nyelvtudását... Az anyja szokott hozzám lejárni, pedikűrözni a lábamat, épp tegnap volt itt... Tudja, baj van a lábammal... Régtől... Most sem cipő van a lábamon... – *és megmutatja.* – Magas szárú csizma, hogy a lábat összetartsa... Két nap nem vettem fel, de már nagyon húzta a görcs a lábamat, itt a lábam szárát. Mondta is Klárika, aki ápolónő, nem lesz ez így jó, anyu. Úgyhogy felvettem a csizmát... Korán el kellett mennem nyugdíjba. Negyvenkilenc évesen. A vasúttól, ahol a leghosszabb ideig dolgoztam... Meg szerettem is... Trombózis. Sokáig gumiharisnyában dolgoztam. Nadrágban voltam, nem látta senki, mi van a lábamon... Először nem szálalékoltak le; gumírozott harisnyában mentem az orvosi bizottsághoz; Klárika helytelenítette is... Másodszor felvettem a fiam harisnyáját, nagyon furcsán néztem ki benne. Kilencre hívtak, de ott voltam előbb; a nyolc órára berendelt beteg még meg sem érkezett, úgyhogy elsőnek hívtak be. Nagyon rendes doktornő volt akkor, és leszálalékoltak... Hát látja, alig tudok menni. A nagyobbik lányom, Évike kísér szinte mindenhova... Húz a görcs, megyek össze. De nem panaszkodom... Örülök a családomnak.

Sidi Lászlóné Geczó Éva sok-sok évvel édesanyja megszólalása előtt, még 2000 nyarán idézte fel édesapja emlékét e sorok írójának: *„Olyan nagy csapás ért bennünket, amikor aput kivégezték, hogy el se lehet mondani... Csak arra emlékszem, hogy anyu sírt meg sírt, meg hogy nincs apu, nincs apu... Hatéves voltam... A gyerek nem tudja felfogni, mi miért van... Geczó nagymama azután már le sem tette a fekete gyászt. Olyan jó gyerek volt, de*

olyan jó, úgy szerettük, mondogatta mindig... Anyu szerint is jó ember volt... Ha apu meglátta egy lyukas cipőben, mindig kedveskedett neki, anyukám, vegyél egy újat magadnak, és adta érte a pénzt... Mi, a gyerekek, a család nem tudtuk aput elfelejteni... Amikor rosszak voltunk, vagyis... hát amikor anyunak nem tetszett a viselkedésünk... mindig azt mondta, apátok ezt nem engedné meg... Hogy aztán úgy lett volna-e, ki tudja."

Alapi Sándorné Geczkó Erzsébet, a kivégzett testvérhúga első beszélgetésünk után egy évvel később, amikor már kibékült a sógorasszonyával, és amikor ismét 1956 történéseiről váltottunk szót, így summázta testvérbátyja tragikus történetét:

– Ebbe aztán tönkrementünk mindannyian.

Geczkó István és Alapi László földi maradványait a rákoskeresztúri köztemetőből a rendszerváltás után, 1992-ben hozatták haza a családtagok. Azóta a pásztói Szentlélek temetőben nyugszanak, mindketten édesanyjuk sírjában, közel egymáshoz. Úgy, ahogy a való életben is voltak.

